

GEZINSHERENIGING

DE HOEKSTEEN VAN SOCIALE INCLUSIE

Deze Policy Brief is in het bijzonder relevant voor:

- Federale Dienst Vreemdelingenzaken
- Minister van Asiel en Migratie
- Vlaamse Ministeries bevoegd voor: Integratie en Inburgering; Welzijn, Armoedebestrijding en Gelijke Kansen; Wonen; Onderwijs en Werk;
- Vlaamse Agentschappen van Integratie en Inburgering, Atlas, Amal en Huis van het Nederlands
- Vlaams Agentschap voor Binnenlands Bestuur
- Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten (VVSg)

REFUFAM onderzoekt het **effect van overheidsbeleid op de integratietrajecten van vluchtelingengezinnen**. Deze *Policy Briefs* zijn gebaseerd op interviews en groepsgesprekken met 98 leden van vluchtelingengezinnen en met 99 praktijkwerkers uit de eerste en tweede lijn. Onder *vluchtelingengezinnen* begrijpen we gezinnen waarin tenminste één persoon internationale bescherming geniet, als erkend vluchteling

SAMENVATTING

De gezinsherenigingsprocedure voor erkende vluchtelingen en subsidiair beschermde is bijzonder ingewikkeld, lang en duur.¹ Dit creëert verschillende uitdagingen voor de gescheiden gezinsleden, zowel in het buitenland als in België. Voor de 'sponsor' (de erkende vluchteling of subsidiair beschermde) leidt uitgestelde gezinshereniging vaak tot onderbroken taaltrajecten, precair werk en een zware financiële en psychosociale druk. Als de sponsor een niet-begeleide minderjarige vreemdeling (NBMV) is, komt een gezinshereniging vaak neer op een grote druk op het onderwijstraject, of zelfs het afbreken ervan. Ook voor gezinsleden die België binnenkomen via gezinshereniging, vergroot hun uitgestelde aankomst vaak de mate waarin ze sociaal-economisch afhankelijk zijn van hun 'sponsor'.² Met andere woorden, de huidige gezinsherenigingsprocedures remmen de sociale inclusie af van het hele gezin.³

Na hereniging worden gezinnen geconfronteerd met tal van andere uitdagingen. Dit bemoeilijkt de vlotte sociale inclusie en het psychosociaal welzijn van vluchtelingen-gezinnen. In deze policy brief bespreken we twee fundamentele problemen: (1) het gebrek aan woonondersteuning, (2) het gebrek aan gezinsondersteuning tijdens de procedure en na hereniging, wat leidt tot een afhankelijke en kwetsbare positie van de gezinsmigrant. Tot slot wijzen we op enkele innovatieve praktijken en formuleren we beleidsaanbevelingen om, onder meer, de ondersteuning van gezinnen tijdens en na de herenigingsprocedure te verbeteren.

¹ Debruyne, P. (2024) Gezinshereniging onder druk. Transnationaal social werk. Berchem: EPO/Mammoet; Desmet, E., Belloni, M., Vanheule, D., Verhellen, J., Güdük, A. (2024) Family Reunification in Europe. Exposing Inequalities. Routledge: Londen & New York.

² Orsini, G., & Merla, L. (2024). Domestic violence within the securitisation of (family and love) migration: The case of Belgium. In: Desmet et al. (eds.) *Family Reunification in Europe*. London: Routledge, pp. 330-347

³ Poeschel, F. (2020). Out There on Your Own: Absence of the Spouse and Migrants' Integration Outcomes (February 5, 2020). Robert Schuman Centre for Advanced Studies Research Paper No. 2020/04.

BELEID

Artikel 10 van de [Vreemdelingenwet](#) bevat de regels over gezinshereniging met erkende vluchtelingen en subsidiair beschermde. Die zijn vandaag voor beide categorieën gelijk. Als de gezinsleden de aanvraag kunnen indienen binnen het jaar nadat de sponsor internationale bescherming kreeg, moet de sponsor niet voldoen aan de voorwaarden van geschikte huisvesting, ziekteverzekering en stabiele, toereikende en regelmatige bestaansmiddelen (richtbedrag: 120% van het leefloon 'persoon met een gezin ten laste', momenteel 2131,28 euro netto per maand).

Gezinshereniging aanvragen is echter complex en duur. Gezinsleden moeten de aanvraag indienen bij een Belgische diplomatieke of consulaire post, of bij een privébedrijf waaraan de behandeling van visumaanvragen werd uitbesteed. Vaak duurt het verschillende maanden tot ze een afspraak krijgen, waardoor kostbare tijd verloren gaat.

Gezinsleden moeten bovendien verschillende documenten, zoals geboorteaktes en huwelijksaktes, verzamelen, laten vertalen en legaliseren. Om deze en andere kosten van gezinshereniging te kunnen dekken, onderbreken de sponsors in België vaak hun taaltrajecten om onzeker werk te verrichten.⁴

Om al deze redenen is de termijn van één jaar waarbinnen de gezinsherenigingsaanvraag ingediend moet worden, vaak te kort. Als deze termijn overschreden is, moet de sponsor wél voldoen aan de strikte voorwaarden van huisvesting, ziekteverzekering en inkomsten. Hierdoor zal het meestal nog langer duren voor het gezin weer samen kan zijn.

Het Arizona-regeerakkoord kondigt op verschillende vlakken verstrenging aan van de toegang tot gezinshereniging.

Erkende vluchtelingen en subsidiair beschermde worden niet meer gelijk behandeld. Voor erkende vluchtelingen wordt de vrijstellingsperiode ingekort van één jaar naar zes maanden, met de mogelijkheid om hun dossier aan te vullen binnen een nog onbepaalde termijn. Subsidiair beschermde verliezen de periode waarin ze niet aan de strenge extra vereisten moeten voldoen. Bovendien zouden hun gezinsleden minimaal twee jaar moeten wachten om gezinshereniging aan te vragen – een termijn die begint te lopen vanaf de toekenning van de subsidiaire bescherming. Ten slotte zou een hogere inkomensvoorwaarde gelden van 110% van het GMMI, met 10% erbij voor elk kind ten laste. Gezien de bevindingen van REFUFAM- en eerder onderzoek, zullen deze voorgestelde wijzigingen naar alle waarschijnlijkheid een negatieve impact hebben op de sociale, economische en linguïstische inclusie van sponsors en hun gezinsleden.

Ook na de hereniging, oefent migratierecht een sterke invloed uit op de sociale inclusie van vluchtelingengezinnen. Zo bepaalt artikel 11, §2 van de Vreemdelingenwet dat koppels na gezinshereniging ten minste vijf jaar een werkelijk huwelijks- of gezinsleven moeten behouden. Hierdoor wordt de gezinsmigrant erg afhankelijk van de sponsor, in een context zonder gezinsondersteuning. Dit verhoogt de druk op interne gezinsdynamieken, waarbij de gezinsleden die herenigd worden met hun partners in België in een positie terechtkomen van kwetsbaarheid en afhankelijkheid t.o.v. hun 'sponsors'.⁵

BEVINDINGEN

1. Geen woonondersteuning

Herenigde gezinnen komen vaak maanden, zo niet jaren, in onaangepaste, te kleine of ondermaatse woningen terecht –

⁴ Debruyne, P. (2024) Gezinshereniging onder druk. Transnationaal social werk. Berchem: EPO/Mammoet; Orsini, G., & Merla, L. (2024). Domestic violence within the securitisation of (family and love) migration: The case of Belgium. In: Desmet et al. (eds.) *Family Reunification in Europe*. London:

Routledge, pp. 330-347; Myria (2023) [Procedure gezinshereniging brengt aanzienlijke kosten met zich mee](#).

⁵ Orsini, G., & Merla, L. (2024). Domestic violence within the securitisation of (family and love) migration: The case of Belgium. In: Desmet et al. (eds.) *Family Reunification in Europe*. London: Routledge, pp. 330-347.

zie onze Policy Brief 5 over Wonen. Dit probleem wordt versterkt door het gebrek aan praktische en/of financiële ondersteuning. Er is immers geen enkele overheidsdienst verantwoordelijk om het zoeken naar huisvesting te ondersteunen. Sommige vrijwilligersorganisaties komen tussen met solidariteitsfondsen, bijvoorbeeld voor de huurwaarborg. Vaak moeten gezinnen echter terugvallen op hun eigen netwerk of huisjesmelkers, wat de nodige risico's met zich meebrengt:

Toen mijn familie kwam, waren we met tien op een studio. Zo een kleine plek voor zoveel mensen. Ik heb toen een huis gevonden waarvoor ik de huurwaarborg van 1500 euro betaald had, maar later kwamen we erachter dat het huis niet verhuurd mocht worden. En de huisbaas heeft m'n huurwaarborg nooit teruggestort. Op een bepaald moment moesten we uit de studio, en toen waren we dakloos gedurende drie maanden. (...).
(Somalische NBMV, 10.02.2023)

Soms is de huisvesting dus zo precair dat het gezin uiteindelijk op straat belandt. Hierdoor dienen gezinsleden vaak noodgedwongen een asielaanvraag in, omdat ze dan (in principe) opvang krijgen en zo dakloosheid vermijden.

Ons onderzoek laat ook zien hoe de drempels in het woontraject rechtstreeks de mogelijkheden voor taalverwerving, inclusie en psychosociaal herstel beïnvloeden:

Papa: Toen mijn vrouw en mijn zoontje toekwamen, leefden we op een kleine studio op de derde verdieping. Dat was echt moeilijk. Als het regende, regende het binnen en kwam het water tot in ons bed.

Mama: En mijn zoontje was echt bang van de muizen. ... En toen beviel ik van mijn dochttertje, maar toen zij naar de crèche was en ik op school bezig was, kon ik me niet

concentreren. Ik dacht enkel aan mijn dochter, zij had een slechte gezondheid [toen we daar woonden]. Dat was moeilijk, ik miste veel. Ik kon pas terug goed leren als alles rustig was [nadat we verhuisden]. Toen had ik drie jaar in te halen.

(Eritrese familie, 05.12.2022)

Woonondersteuning is dus een **cruciale bouwsteen** voor een vlot integratietraject van herenigde gezinnen.

2. Geen ondersteuning voor gezinnen tijdens of na hereniging

Hoewel we weten uit eerder onderzoek dat de hereniging van gezinnen een cruciale voorwaarde is om hun sociale inclusie op te starten,⁶ is er geen beleidskader voor de ondersteuning van gezinnen tijdens of na de gezinshereniging. In feite geven professionals uit tal van overheids- en middenveldorganisaties aan dat de vraag voor sociaaljuridische ondersteuning tijdens de procedure het aanbod ver overstijgt.⁷ Het gevolg is dat vluchtelingengezinnen weinig tot geen ondersteuning krijgen tijdens deze complexe procedure, wat hun scheiding verlengt.

Hoewel sponsors vaak contact hebben met een sociaal assistent, behoort het officieel niet tot deze hun taak om ondersteuning na gezinshereniging te voorzien. Er wordt ook geen extra maatschappelijk werker aangesteld voor de nieuw gearriveerde gezinsleden. Dit komt bovenop een totale afwezigheid van gezinsondersteuning in de vorm van psychosociale en pedagogische ondersteuning van gezinsleden in de lange tijd (vaak jaren) waarin gezinsleden van elkaar gescheiden zijn. De verantwoordelijkheid voor 'de gezinszorg' ligt hierdoor grotendeels bij de sponsor zelf.

⁶ Phillimore, J., D'Avino, G., Strain-Fajth, V., Papoutsis, A., & Ziss, P. (2023). Family reunion policy for resettled refugees: Governance, challenges and impacts. *Frontiers in Human Dynamics*, 5. ; Boado, H. C., & Ferrer, A. G. (2022). The impact of physical separation from parents on the mental wellbeing of the children of migrants. *Journal of ethnic and migration studies*, 48(10), 2436-2454.

⁷ Debruyne, P. (2022) [Is het recht op gezinshereniging een Potemkindorp?](#) MO Magazine. ; Myria (2022) [Advies](#): aanvragen gezinshereniging van vluchtelingen faciliteren en ondersteunen.

Vaak gaat het om een NBMV, die op dat moment de zorg voor de transitie en inschakeling van het hele gezin moet overzien.

Toen mijn familie kwam, moest ik stoppen met school. Ik moest wel, want ik had geen andere keuze, want ik moest heel veel dingen doen voor hen. Mee naar de winkel gaan, of mee naar afspraken gaan en zo.

(NBMV uit Afghanistan, 15.02.2023)

Doordat NBMVs herenigd worden met één of meerdere ouders, maken ze niet langer aanspraak op een juridische voogd in principe automatisch. Een tijdelijke verdere ondersteuning door de voogd kan echter aangewezen zijn:

Ik was de enige die de taal sprak. Ik moest alle afspraken, de ziekenhuizen, ik moest alles regelen. Ik ben maar één... ik heb geen 100 handen. Mezelf verzorgen, maar ook mijn familie verzorgen. Ik moest alles weten, maar soms wist ik het ook echt niet. Er was niemand toen echt om ons te helpen, maar gelukkig kon ik nog steeds naar mijn voogd bellen als dat nodig was, ook al was zij toen eigenlijk mijn voogd niet meer.

(NBMV uit Somalië, 10.02.2023)

Ook wanneer de sponsor meerderjarig is (bv. partner), zijn de verantwoordelijkheid en zorg voor een herenigd gezin niet evident. Vaak heeft de sponsor zelf een onderbroken traject van taalverwerving achter de rug, omdat de focus lag op het zoeken naar werk om de gezinshereniging te bekostigen, en op het vinden van een geschikte woning.

Door het gebrek aan adequate gezinsondersteuning zijn gezinsleden, na een lange periode van scheiding, vaak volledig op zichzelf aangewezen. Dit vergroot de afhankelijkheid van de gezinsmigranten ten aanzien van de sponsor. De heraanpassing vindt immers niet plaats in een gelijkwaardige verhouding: de gezinsmigrant wordt in veel

gevallen in een situatie van totale afhankelijkheid van hun sponsor.

Toen ik in België kwam in april, waren de lessen Nederlands al gestart en kon ik niet meer aansluiten. Ik moest dus wachten tot in september en die eerste zes maanden gewoon thuisblijven waren het moeilijkste, want ik kende toen niemand. Ik kon me zelfs niet zelfstandig verplaatsen, want ik had geen rijbewijs toen. Ik moest me met het openbaar vervoer verplaatsen, maar ik kende de taal niet. Hoe moest ik ergens geraken? Dus dat moest altijd samen met mijn man. Voor mij was dat ook moeilijk, omdat ik iemand ben die altijd alles zelfstandig doe.

(Palestijnse gezinsmigrant, 22.11.2022)

Wanneer dit tot problemen leidt, zorgt de wettelijke verplichting om vijf jaar de relatie aan te houden ervoor dat gezinsmigranten het gevoel hebben vast te zitten:

Ik raakte eraan gewend om zonder hem te leven, om op mijn eigen manier met de kinderen om te gaan. Toen hij vertrok, waren ze nog heel jong. Twee of drie jaar. En nu, vijf jaar later, om deze nieuwe situatie van het leven te accepteren... En hij is wreed tegen mij, en soms met de kinderen, dit is moeilijk voor hen. Het is echt als een gevangenis en je moet gehoorzamen, en je bent inferieur. Ik moet alles vragen, ik heb geen geld, de bankkaart is bij hem, hij krijgt het loon van het OCMW en de kinderbijslag. Ik heb het gevoel dat ik niet de vrijheid of het recht heb om te zeggen dat ik niet wil dat dit huwelijk voortduurt. Waar is dan de vrijheid?

(Palestijnse gezinsmigrant⁸, 19.11.2022)

Adequate gezinsondersteuning is dus een tweede essentiële bouwsteen voor een voorspoedig inclusietraject van herenigde gezinnen. Daarnaast moet ook het afhankelijk verblijfsrecht herzien worden.⁸

⁸ De kosten voor de ontwikkeling van de Vlaamse huisvestingstool, als onderdeel van het Noodfonds Oekraïne, werden begroot op €2,950,000 (zie *Algemene toelichting bij de aanpassing van de middelenbegroting en de*

uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2022, 17 (2021-2022) – Nr. 1, 20 mei 2022, p. 156).

INNOVATIEVE PRAKTIJKEN

De ondersteuning van gezinshereniging vereist een proactieve en holistische aanpak. Deze wordt vandaag al deels in de praktijk gebracht op het terrein.

Tal van vrijwilligersprojecten doen aan **woonondersteuning** (zoals het wooncafé van Mondiale Werken in Lier, het wooncafé van het vrijwilligersnetwerk Gent Samen Solidair, de woonbegeleiding van Booms Welkom in de Antwerpse rand, en het Limburgs platform voor Vluchtelingen) of aan alternatieve sociale woonprojecten (zoals Huizen van Vrede in Brugge en Thope vzw in Gent). Deze laatste vzw's kunnen via onderverhuuring een brug vormen tussen de verhuurder en het vluchtelingengezin. Deze vrijwilligersinitiatieven spelen een cruciale rol in samenwerkingsverbanden met formeel maatschappelijk werk, zoals de CAW's en jeugddiensten. Zie ook onze Policy Brief 5 over Wonen.

Sommige maatschappelijk werkers **ondersteunen gescheiden gezinnen** over de grenzen heen: ze doen aan "transnationaal sociaal werk". Ze bemiddelen bijvoorbeeld tussen een NBMV en de ouders op afstand ('remote' ouderschap), die elk mogelijk totaal verschillende verwachtingen en noden hebben. Hun werk verdient verdere institutionele steun.

Ook op het gebied van **gezinsondersteuning na gezinshereniging** zijn we getuige geweest van enkele goede praktijken. In Nederland, bijvoorbeeld, wordt de relatief kortere periode van vrijstelling van strenge voorwaarden gekoppeld aan professionele sociaaljuridische ondersteuning door Vluchtelingenwerk Nederland.⁹ In Vlaanderen bieden onder meer de Mindspring-programma's van het CAW, met name 'de Ouderkracht'-component, en de diensten die Solentra aanbiedt aan migranten en praktijkmensen beperkte ondersteuning. En in de Stad Leuven zet het lokale OCMW in op gezinsbegeleiders van Caritas VZW na gezinshereniging.

BELEIDSAANBEVELINGEN

Voor het Federaal Ministerie Bevoegd voor Asiel en Migratie:

- **Vereenvoudig de procedure gezinshereniging** door de aanvraag in België mogelijk te maken, zodat de doorlooptijd verkort en de integratie van alle betrokken gezinsleden niet afgeremd wordt.
- **Zorg samen met de Vlaamse regering voor voldoende sociaaljuridische ondersteuning** tijdens en na de procedure van gezinshereniging door financiering te voorzien voor sociale organisaties zoals de CAW's, Caritas VZW, Vluchtelingenwerk Vlaanderen ea. daarvoor te financieren. De praktijken van Vluchtelingenwerk Nederland kunnen daarvoor ter inspiratie dienen.
- **Herzie de verplichting om vijf jaar na gezinshereniging een werkelijk gezins- en huwelijksleven te onderhouden**, om zo de sociaaleconomische afhankelijkheid van gezinsmigranten te verminderen

Voor het Vlaams Ministerie bevoegd voor Wonen:

- Investeer in **woonondersteuning** tijdens en na de gezinsherenigingsprocedure.
- Stimuleer de OCMW's de huurwaarborg voor te schieten, via een omzendbrief. En sensibiliseer nieuwkomers over de huurwaarborglening van het Vlaams woningfonds. Ondersteun ook organisaties die daarrond werken.
- Ondersteun **organisaties en basisinitiatieven** die ervaring hebben met woonbegeleiding

Voor het Vlaams Ministerie bevoegd voor Welzijn, Armoedebestrijding en Gelijke Kansen:

- Zet in op **proactieve gezinsondersteuning tijdens en na gezinshereniging** zoals in Nederland. Dit is een cruciale stap om het gezin in de praktijk te beschermen en te ondersteunen.

⁹ Zie: [Vluchtelingenwerk Nederland \(2025\)](#)

- Organiseer **welkomstgesprekken van gezinsleden** met een maatschappelijk werker bij aankomst in België. Het beschouwen van een gezin als eenheid in de begeleiding door een sociaal werker is belangrijk voor de inclusie van alle individuele gezinsleden.
- Ondersteun **organisaties en basisinitiatieven** die ervaring hebben met gezinsbegeleiding

Voor de **Dienst Voogdij**:

- Sta voogden toe om tot zes maanden na gezinshereniging ondersteuning te bieden aan de herenigde gezinnen

MEER LEZEN?

- de Hart, B., Verweij, E., & Arbaoui, Y. (2022) [*Heb geduld: De betekenis van het afhankelijk verblijfsrecht in het dagelijks leven van huwelijksmigranten en hun partners.*](#) Amsterdam Centre for Migration and Refugee Law.
- Debruyne, P. (2024) *Gezinshereniging onder druk. Transnationaal social werk.* Berchem: EPO/Mammoet.
- Desmet, E., Belloni, M., Vanheule, D., Verhellen, J., Güdük, A. (2024) *Family Reunification in Europe. Exposing Inequalities.* Routledge: Londen & New York.
- Groeninck, M., Carlier, C., Debruyne, P., Geldof, D., Orsini, G., Van den Bogaard, R.M. & Vandevoordt, R. (2025) *Vluchtelingengezinnen na erkenning. Barrières en trajecten naar inclusie.* Leuven: Acco.
- Myria (2022), [*Advies over Gezinshereniging met begunstigden internationale bescherming. Termijn Indiening.*](#)
- Poeschel, F. (2020) [*Out There on Your Own: Absence of the Spouse and Migrants' Integration Outcomes*](#) (February 5, 2020). Robert Schuman Centre for Advanced Studies Research Paper No. 2020/04

AUTEURS

Pascal Debruyne, Promotor
Pascal.debruyne@odisee.be

Dr. Mieke Groeninck, Onderzoeker
Mieke.groeninck@odisee.be

Prof. Milena Belloni, Promotor
Milena.belloni@uantwerpen.be

Prof. Ellen Desmet, Promotor
Ellen.desmet@ugent.be

Prof. Dirk Geldof, Promotor
Dirk.geldof@odisee.be

Dr. Giacomo Orsini, Coördinator
Giacomo.orsini@ugent.be

Prof. Robin Vandevoordt, Hoofdpromotor
Robin.vandevoordt@ugent.be

Met dank aan alle gesprekspartners en andere experts om hun inzichten met ons te delen

www.REFUFAM.be